

Förskolans ateljé

En intervjustudie om kvalitén i förskolans ateljés lärmiljö

The preschool's studio

An interview study on the quality of the preschool studio's learning

Linnéa Abrahamsson

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Förskolläraryrket

Grundnivå, 15 hp

Handledare: Ann-Britt Enochsson

Seminarieledare: Lena Öjen

Examinator: Hamid Asghari

Datum: 2023-06-04

Abstract

The purpose of this study is to contribute with an increased knowledge of which quality aspects at different levels can affect children's opportunity for creative development in the preschool studio. The study's empirical data was collected through semi-structured qualitative interviews. The analysis was done according to Wallin's (2023) model of preschool educational environments. The results showed that there are quality aspects in organization, environment, materials, pedagogues' knowledge and in pedagogues' approach that affect children's opportunity for creative development in the preschool's studio. My research contribution is a development of Wallin's (2023) model.

Keywords

Preschool; Learning environment; Studio; Image and form; Creative development; Quality aspects

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att bidra med en ökad kunskap om vilka kvalitetsaspekter på olika nivåer som kan påverka barns möjlighet till kreativ utveckling i förskolans ateljé. Studiens empiri samlades in genom semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Analysen gjordes efter Wallins (2023) modell *förskolans pedagogiska miljöer*. I resultatet framkom att det finns kvalitetsaspekter i organisation, miljö, material, pedagogers kunskap samt i pedagogers förhållningssätt som påverkar barns möjlighet till kreativ utveckling i förskolans ateljé. Mitt forskningsbidrag är en utveckling av Wallins (2023) modell.

Nyckelord

Förskola; Lärmiljö; Ateljé; Bild och form; Kreativ utveckling; Kvalitetsaspekter

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Begreppsförtydligande	2
1.2.1 Lärmiljö.....	2
1.2.2 Kvalité	3
2. Litteraturgenomgång	4
2.1 Förskolans organisation.....	4
2.2 Ateljémiljön	4
2.3 Material	5
2.4 Pedagogers bemötande och medskapande	6
3. Teoretiska utgångspunkter.....	8
3.1 Kultur och situerat lärande	8
3.2 Proximala utvecklingszonen	8
3.3 Mediering	8
3.4 Kreativitet.....	8
3.5 Förskolans pedagogiska miljöer	9
3.6 Avslutning.....	10
4. Metod	11
4.1 Metodval.....	11
4.2 Urvalsgrupp.....	11
4.2.1 Beskrivning av respondenter	11
4.3 Utförande.....	11
4.4 Databearbetning	12
4.5 Forskningsetiska val.....	12
4.6 Studiens tillförlitlighet.....	13
5. Resultat och analys.....	14
5.1 Organisation	14
5.1.1 Organisatoriskt stöd.....	14
5.1.2 Materialtillgång	14
5.1.3 Tid.....	15
5.2 Undervisning, utveckling och lärande.....	15
5.2.1 Placering.....	15
5.2.2 Rummet	16
5.3 Möblering och material	17
5.3.1 Material	17
5.3.2 Läran om material	18

5.3.3 Möbler, ting	18
5.4 Förhållningssätt	19
5.4.1 Bemötande.....	19
5.4.2 Kunskap.....	19
5.5 Sammanfattning	20
5.6 Resultatanalys.....	21
6. Diskussion	24
6.1 Grund - (Förskolans) styrande grund	24
6.2 Förutsättningar	24
6.2.1 Organisation	24
6.2.1.1 Materialtillgång	24
6.2.2 Miljö	25
6.3 Pedagogers kunskap	25
6.4 Pedagogers medvetna val	25
6.4.1 Material, möbler och ting	25
6.4.1.1 Pedagogers utformning av miljön	25
6.4.1.2 Pedagogers val av material.....	26
6.4.2 Förhållningssätt och undervisning	26
6.5 (Barns) utveckling och lärande	27
6.6 Slutsatser	27
6.7 Metoddiskussion.....	27
6.8 Studiens relevans för förskollärare.....	29
6.9 Vidare forskning	29
7. Referenser.....	30
8. Bilagor.....	32

1. Inledning

Förskolors ateljéer skiljer sig åt, både i utformning samt i materialtillgång. Jag har kommit i kontakt med olika typer av ateljéer varav två kom att väcka min nyfikenhet kring ateljéns lärmiljö. En ateljé var utformad och anpassad efter barnen. I denna ateljé gavs barnen möjlighet till självständighet i alla led av sitt skapande. Materialtillgången var god och i ateljén fanns ofta en inspirerande pedagog. Ateljén var placerad intill det stora rummet och barnen kom och gick fritt.

Den andra ateljén var placerad på en annan avdelning dit barnen fick gå med pedagoger. Ateljén var liten och trång samtidigt som den även fungerade som förråd till skaparmaterialet. Materialet var otillgängligt för barnen och jag fick uppfattningen att inget material fick tas utan en pedagogs godkännande. Dessa två ateljéer uppfattade jag som varandras motsatser och det var i det jag började fundera på betydelsen av kvalitén i ateljéns lärmiljö för barns kreativa utveckling.

Enligt skollagen (2010:800) ska alla barn erbjudas likvärdig undervisning och i förskolans läroplan, LPFÖ 18 (Skolverket, 2018) står det:

Barnen ska ges tid, rum och ro till eget skapande. De ska få möjlighet att utforska, reflektera kring och beskriva sin omvärld. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att uppleva, gestalta och kommunicera genom olika estetiska uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans. Detta inbegriper att barnen ska få möjlighet att konstruera, forma och skapa genom att använda olika material och tekniker, såväl digitala som andra. På så sätt är skapande både ett innehåll och en metod i förskolan för att främja barnens utveckling och lärande. (s. 9)

I läroplanen framgår även att förskollärare ansvarar för att ”utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet” (Skolverket, 2018, s. 19). Det står dock inget i läroplanen om vilka material eller tekniker ett barn ska få tillgång till i förskolans ateljé, eller hur miljöer kan utformas för att främja barns kreativa utveckling. Detta är upp till förskollärare samt rektorer att tolka, vilket gör att ateljémiljöer och deras kvalitet skiljer sig åt mellan olika förskolor.

I en intervju med Hallonsten (2022) hävdar hjärnforskarna Ullén och Lundborg att hjärnans plasticitet ökar vid kreativ aktivitet. Ullén menar även att problemlösningsförmågan utvecklas vid kreativt skapande. Kreativitet ser Ullén som en viktig aspekt för samhällets vidareutveckling, en tanke som även återfinns hos Vygotskij (Strandberg, 2006). Ullén har forskat kring musicerande och lyfter att det är viktigt att få möjlighet att träna på sina kreativa förmågor redan som barn, vilket går i linje med Vygotskijs uppfattning (Hallonsten, 2022; Strandberg, 2006). I förskolan får barnen möjlighet att utveckla sin kreativitet och sina

kreativa förmågor i bland annat förskolans ateljé, vilket visar på ateljéarbetets betydelse samt behovet av en välfungerande ateljé.

Braxell (2010), förskollärare och ateljérista, uttryckte att en ateljés uppgift är att väcka barnens skaparglädje samt bjuda in barnen till olika typer av skapande. En ateljé bör därför vara föränderlig och anpassas efter barngruppens behov och intressen. Materialutbudet ska innefatta både plastiska, koloristiska samt konstruktiva material för att främja olika typer av skapande. Pedagoger bör ha kunskap samt känna sig trygga i sin roll. Pedagoger intar olika roller i en ateljé: den som lär och har kunskap, den som utmanar barnen samt är medforskare och betraktare. För att främja skapandet är det viktigt att pedagoger lyckas skapa en trygg och tillåtande grupp (Braxell, 2010).

Sheridan m.fl. (2001, 2009) skriver att det är förskolans pedagogiska kvalitet och den pedagogiska miljön som skapar förutsättningar för barns lärande i förskolan. Förskolans pedagogiska kvalitet och lärmiljö bygger på flera kvalitetsaspekter där alla samspelar och integrerar med varandra (Sheridan, 2001; Sheridan m.fl., 2009).

I tidigare studier kring förskolans ateljé har det främst gjorts observationsstudier. Jag har istället valt att fokusera på pedagogens uppfattning kring vad som utgör kvalitet i förskolans ateljés lärmiljö genom en intervjustudie. I denna studie hoppas jag att pedagogers perspektiv som inte framkommit i tidigare studier kan bidra med ytterligare en aspekt på kvaliteten i förskolans ateljémiljö.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att bidra med en ökad kunskap om vilka kvalitetsaspekter på olika nivåer som kan påverka barns möjlighet till kreativ utveckling i förskolans ateljé.

För att fördjupa syftet har följande frågeställningar valts:

1. Vilka kvalitetsaspekter upplever pedagoger främjar barns kreativa utveckling i förskolans ateljés lärmiljö?
2. Hur upplever pedagoger sina egna roller kopplat till barns kreativa utveckling i förskolans ateljé?
3. Vad upplever pedagoger som hinder/svårigheter kopplade till förskolans ateljé?

1.2 Begreppsförtydligande

1.2.1 Lärmiljö

Lärmiljö är ett begrepp som för många antas självklart och i tidigare studier och av författare brukar det sällan ges någon begreppsförklaring av begreppet. Begreppet används ofta för att beskriva en lärandemiljö som innefattar miljö/rum, material och ibland även pedagoger och övriga barns relationer. Bostedt (2022) som är lektor i pedagogik förklarar begreppet med att lärande påverkas av den miljö individen befinner sig i. För förskolebarn beskriver Bostedt att lärmiljö innefattar den fysiska miljön, den pedagogiska verksamheten och det sociala samspillet med övriga kamrater. Ett barns lärande på förskolan sker i samspel med övriga

barn, pedagoger samt miljön (Bostedt, 2022). Till ateljéers lärmiljöer räknar jag rummet, material och redskap samt pedagogers förhållningssätt och arbete.

1.2.2 Kvalité

Vad som läggs in i begreppet kvalité ändras i takt med samhällets utveckling, aktuell forskning samt vilken situation det rör (Sheridan m.fl., 2009). Begreppet pedagogisk kvalité definierar Sheridan m.fl. (2009) genom att lärmiljön skapas av flera olika kvalitetsaspekter som alla samspelar med varann och skapar förutsättningarna för barns lärande och utveckling i förskolan. Exempel på kvalitetsaspekter är: styrdokument, gruppstorlek, lokaler, material, pedagogiska processer, kommunikation och interaktion (Sheridan m.fl., 2014).

2. Litteraturgenomgång

Ett barns möjlighet till bildskapande inom förskolan påverkas enligt Änggård (2005) av flera faktorer vilka är: den fysiska miljön och dess tillgänglighet till material, pedagogers inställning till bildverksamhet samt hur den pedagogiska verksamheten är upplagd och hur mycket tid barnen får till fritt bildskapande. Vilket går i linje med Sheridans (2001) syn på att ett barns lärande och utveckling i förskolan påverkas av den pedagogiska miljön dit Sheridan räknar miljö, material, pedagogiska processer och interaktioner där alla samspelar med varandra. Förskolans lärmiljö och dess kvalité skapas av flera olika kvalitetsaspekter som alla samspelar med varann och skapar förutsättningar för barns lärande och utveckling i förskolan (Sheridan, 2001; Sheridan m.fl., 2009). Till kvalitetsaspekter hör bland annat lokaler, material och pedagogiska processer (Sheridan m.fl., 2014).

I min litteraturred kommer jag gå djupare in i de olika kategorierna; förskolans organisation, ateljémiljön, material samt pedagogers bemötande och medskapande.

Några av de forskare som jag lyfter nedan är: Lindh (2022) som forskat om förskolans ateljé, Odegard (2021) som arbetat med sin studie utifrån konceptet estetisk utforskning, Hoff (2014) som skrivit om främjande faktorer för barns kreativitet samt Cutcher och Boyd (2016) vars studie utforskar barns konstskapande.

2.1 Förskolans organisation

I en studie av Pramling m.fl. (2015) framkommer att antalet barn i förskolegruppen samt dess gruppkonstellation påverkade förskollärarnas arbetssätt och val för verksamheten. I större barngrupper valde pedagogerna oftare bort skapande verksamhet för att istället fokusera på språk, matematik och värdegrund. Med större barngrupper kunde pedagogerna uppleva att det var svårare att fördjupa sig i ämnen samt att hinna utmana barnen i den omfattningen de skulle önska. Pramling m.fl. (2015) skriver vidare att val av aktiviteter och gruppens indelning till stor del beror på förskolans dagsrytm och förutbestämda tider. I Granbloms (2011) studie poängterar pedagogerna att den fria leken styrs av tidsbundna aktiviteter vilket gör att den ständigt måste avbrytas för planerade inslag samt måltider. Hoff (2014) skriver att det är viktigt med gott om tid för att gynna kreativiteten. Utifrån ovanstående går att se att olika organisatoriska förutsättningar räknas till kvalitetsaspekter.

2.2 Ateljémiljön

Tillgänglighet till rummet och rummets utformning är två av nycklarna till det kreativa estetiska arbetet (Lindh, 2022) och borde därmed räknas som kvalitetsaspekter. Lindh skriver även att vid de tillfällen där barnen saknar material eller dörren till ateljén är stängd försvåras barnens möjlighet att fullfölja sin estetiska vision. Hoff (2014) skriver att det är viktigt att barnen får ha en miljö att vara kreativa i där de kan gå ohämmat fram utan rädsla för att förstöra vare sig golv eller bänkar. Önskvärt är även en plats där projekt kan lämnas kvar och växa över tid.

De flesta ateljéer Lindh (2022) studerade liknande varandra och Lindh fann att det fanns en tydlig ateljékultur bland förskolorna. Ateljéerna var inredda på liknande sätt med bord, eftersom merparten av aktiviteterna är bordsbundna men Lindh menar att golvet yta skulle kunna användas mer och med det öppna upp för en annan typ av arbete med materialet. Lindh anser också att storleken på förskolans ateljé har betydelse, men inte är avgörande, vilket skulle kunna vara ytterligare en kvalitetsaspekt. Större ateljéer har möjlighet att erbjuda flera olika material och aktiviteter och kan med det locka fler barn (Lindh, 2022). Pramling m.fl. (2015) såg i sin studie att skapande verksamhet oftare valdes bort som aktivitet då det ej fanns ett specifikt rum för aktiviteten eller då det saknades tillräckligt med utrymme för att skapa i lugn och ro.

Förskolors miljöer skiljer sig åt och hur de är utformade beror till stor del på vilket år de byggts. Bengtsson (2011) skriver att skolbyggnader och dess innehåll ska ses som en del av sin tid. Odegard (2021) jobbade med sin studie utifrån konceptet estetisk utforskning. I sin avhandling kom hon fram till att rum och material påverkar varandra och med det även barnen i vad som kan ske och bli möjligt i deras estetiska utforskning. Magnusson (2021b) gjorde en studie där barn fick möta konstverk på bland annat muséer. I hennes observationer framkom att barnen på olika sätt inspirerades av konstverken och konstnärernas tekniker. I Eriksson Bergströms (2013) studie framkom att pedagogerna försöker anpassa den fysiska miljön efter barnens intressen. Den fysiska miljön upplevdes däremot olika av pedagogerna där vissa upplevde den som ett hinder medan andra istället såg möjligheter. Eriksson Bergström (2013) kom, liksom både Lindh (2022) och Odegard (2021), fram till att barns och pedagogers handlingsutrymme påverkas av materialtillgång och rummets fysiska utrymme. För att främja kreativitet är det önskvärt med en miljö där barnen kan vara självständiga. Hoff (2014) skriver att kreativitet handlar om att hitta sin egen väg och för att nå dit krävs självständighet i den kreativa processen.

2.3 Material

Lindh (2022) skriver att material, redskap och verktyg som är tillgängliga och synliga för barnen underlättar i deras skapandeprocesser samt kan väcka deras nyfikenhet. Cutcher och Boyd (2016) såg att en rik konstmiljö som bjuder in till valmöjligheter, dock inte obegränsade, är betydelsefull för att barn ska få möjlighet att utveckla sitt konstnärliga utövande och sitt kreativa tänkande. Även Hoff (2014) skriver att mängden material kan vara av betydelse för att skapa ett eget uttryck då det möjliggör för fler valmöjligheter. Dock menar Hoff att mängden inte ska ses som det viktiga utan snarare hur ett material kan användas. Material som är förändligt såsom lera och piprensare kan ses som kreativitetsfrämjande material för barn (Hoff, 2014). Cutcher och Boyd (2016) poängterar att materialen ska vara i barnens intresse. Utifrån ovanstående går att se att material och dess tillgänglighet kan räknas som kvalitetsaspekter. Cutcher och Boyd menar också att det är viktigt att stärka barnen genom att lära dem om material, tekniker och verktyg då det skapar ett engagemang och utökar barnens möjligheter till eget skapande. Även Hoff (2014) menar att kunskap är avgörande för att kunna gå in i en kreativ process, vilket belyser kvalitetsaspekten kunskap hos både personal och barn.

Änggård (2005) såg i sin studie att barns bildskapande handlar om socialt samspel och att skapa samhörighet med andra barn. Då barnen ritade tillsammans förekom oftast liknande motiv eller användning av samma material. Änggård beskriver detta som lokala bildkulturer och trender. En bildkultur påverkas enligt Änggård av materialtillgång, den planerade bildverksamheten samt pedagogers eget bildskapande. Då barnen oftast ritat tillsammans menar Änggård att det är viktigt att det finns både plats och material för många barn.

Odegard (2021) studerade barnens estetiska utforskning med återbruksmaterial, ett material hon sett att barnen lockas särskilt av. I en av sina studier lät hon barnen undersöka återbruksmaterial i en blackbox där det fanns tillgång till både digitala och analoga verktyg. Odegard skriver att det var först vid barnens interaktion med återbruksmaterialet som dess resurser blev tydliga. Magnusson (2021a) gjorde en studie om digital teknik i ateljén. Hennes resultat visade att när digital teknik får möta icke digitala uttrycksformer i ateljén skapas andra och nya möjligheter till det estetiska lärandet och utforskandet.

Material och dess tillgänglighet kan mötas av begränsningar och motsättningar. I Granbloms (2011) studie framkom att pedagogerna ansåg att tillgänglighet i den pedagogiska miljön är av stor vikt för barns självständighet samtidigt som de även poängterade vikten av säkerheten för barnen. I Granbloms studie framkom att små barn oftare begränsas av materialtillgång då det finns en tanke om att de inte kan hantera det. En annan faktor som framkom i Granbloms studie är att de ekonomiska resurserna påverkar möjligheten till materialinköp.

2.4 Pedagogers bemötande och medskapande

Enligt Odegard (2021) är pedagogens roll att möjliggöra och skapa förutsättningar för barns estetiska utforskande. Lindh (2022) skriver att pedagogerna har stor betydelse för barns estetiska lärande då de kan påverka lärandeprocessen, ateljéns utformning samt material och verktygstillgång. Även i Cutcher och Boyds (2016) studie framkommer att pedagogerna har en viktig roll för att möjliggöra ett meningsfullt konstskapande för barnen utifrån deras intressen. Pedagogens roll är också att vara en förebild som kan inspirera barnen till kreativitet (Hoff, 2014). Även pedagogens bemötande skulle kunna ses som en kvalitetsaspekt.

Som pedagog menar Hoff (2014) att det är viktigt att uppmuntra barn till kreativitet. För att barn ska känna kreativitet är det väsentligt att väcka deras egen inre motivation vilket kan göras genom att ge dem inflytande. En pedagog bör uppmuntra barnens idéer och lösningar men undvika bedömande kommentarer som "fint" och "bra" då det kan göra barn osäkra samt att barnen istället kan sträva efter att göra pedagogen nöjd (Hoff, 2014). Kreativitet handlar om att tro på sina egna idéer. För att våga komma med nya idéer är det viktigt med en god och tillåtande gruppdynamik. Som pedagog blir det därför angeläget att eftersträva en grupp med öppet klimat där det finns tillit och respekt för varandra. Detta för att alla ska våga komma med nya idéer utan en rädsla för vad andra ska tycka och tänka. Även samarbeten anses kreativitetsfrämjande (Hoff, 2014).

Under barnens konstskapande är det enligt Cutcher och Boyd (2016) viktigt att pedagogerna är engagerade, visar intresse, lyssnar på barnen och ställer frågor samtidigt som pedagogerna guidar barnen in i konstens värld. Barnens erfarenheter och egna idéer kommer då att utökas. Hoff (2014) skriver att det som pedagog är viktigt att känna in om barnen behöver en närvarande och stöttande pedagog eller om de i stunden behöver utrymme för eget utforskande. Lindh (2022) skriver att pedagogens uppgift är att inspirera och utmana barnen till skapande och undersökande samt introducera och erbjuda material, redskap och verktyg. En viktig förutsättning för att möta barnen i deras konstskapande menar Cutcher och Boyd (2016) är att pedagoger känner sig trygga och bekväma i sin roll.

Att skapa förutsättningar för barns estetiska lärande kräver enligt Lindh (2022) både ett intresse och ämneskunskap i skapandeprocesser, material och verktyg. Pedagogers ämneskunskap skapar enligt Lindh (2022) en trygghet för barnen i deras skapandeprocesser både i de planerade aktiviteterna och i den öppna ateljén. Bendroth Karlsson (1996) såg i sin studie att pedagoger som kände sig osäkra i bildämnet antingen kunde styra barnen för mycket eller lämna dem ensamma i sitt skapande. De pedagoger som istället hade kunskap och kände sig trygga med bildskapande kunde både guida barnen i bildskapandet samtidigt som barnen fick vara fria i sin skapandeprocess. Dessa pedagoger var även mer öppna för spontanitet och barnens tankar och idéer vilket Bendroth Karlsson skriver har att göra med deras trygghet i sin ämneskunskap. Därmed kan pedagogers kunskap ses som ytterligare en kvalitetsaspekt. Lindh (2022) såg i sin studie att pedagoger vid planerade estetiska tillfällen ofta kunde hamna i en övervakande roll vilket hämmar barnens estetiska lärande. För att främja det estetiska lärandet hos barnen menar Lindh att pedagogerna istället bör gå in i ett gemensamt utforskande. Då pedagogerna intar ett medforskande förhållningssätt ändras dynamiken i rummet och ett intresse för skapande kan öka hos barnen. Lindh (2022) skriver att läran om material och verktyg inom bild och form är väldigt begränsad i förskolläroprogrammet vilket kan bidra till okunskap. Denna okunskap, ett ointresse för ämnet och en rädsla för kladd och stök kan enligt Lindh bidra till att pedagoger inte når fram till barnen.

3. Teoretiska utgångspunkter

Inom den kulturhistoriska teorin har Lev Vygotskij undersökt barns lärande och utveckling där en central utgångspunkt är att utveckling sker i ett samspel av sociala interaktioner, medierande redskap, situerat lärande samt kreativitet (Strandberg, 2006), vilka nedan redogörs närmare.

3.1 Kultur och situerat lärande

Människor föds in i en kultur som under 1000-tals år har utvecklats av tidigare generationer. Här möter vi det människan har skapat och utvecklat i form av kulturella redskap, vi får även ta del av kunskap, värderingar samt traditioner som varit viktiga i sin tid. Kulturen fortsätter ständigt att utvecklas utifrån vad som anses betydelsefullt idag (Strandberg, 2006). En aktivitet och ett lärande är alltid situerad. Situerat lärande innebär att lärandet påverkas av olika faktorer så som plats och rum, kulturella kontexter samt den specifika situationen (Strandberg, 2006).

3.2 Proximala utvecklingszonen

I Vygotskijs teori är den proximala utvecklingszonen ett centralt begrepp och bygger på Vygotskijs syn att lärandet är en ständigt pågående process. Den lärande har färdigheter i kulturella redskap som gör det möjligt att med en mer kompetent person handledas till att läras nya färdigheter som ligger ett steg längre fram än vad personen redan behärskar. Det är denna lärandefas som Vygotskij kallar proximala utvecklingszonen. När dessa färdigheter är nådda kan nya uppnås (Säljö, 2010). Sociala interaktioner såg Vygotskij som en avgörande faktor för vårt lärande och utveckling. Vygotskij uttryckte även att yttre lärande föreligger inre tänkande. Samspelet mellan yttre lärande och inre tänkande är lärandets grund (Strandberg, 2006).

3.3 Mediering

Ett av de centrala begreppen i Vygotskijs teori är mediering. Mediering innebär att människor använder sig av redskap för att förstå sin omvärld. Vygotskij talar om att det finns två olika typer av redskap, dels de intellektuella redskapen som är allt ifrån det talade språket, till vårt kroppsspråk, skrift, bilder, symboler och våra tankar, dels de fysiska redskapen som är föremål såsom pennor, papper och saxar. De intellektuella och de fysiska redskapen är i ett ständigt samspel med varandra och tillsammans skapar de varandras förutsättningar. Istället för att skilja intellektuella och fysiska redskap åt kan de tillsammans benämnas som kulturella redskap. Att lära och bekanta sig med kulturella redskap och hur de medierar världen kallas inom denna tradition appropriering (Säljö, 2010).

3.4 Kreativitet

Vygotskijs syn på kreativitet är att det grundar sig i tidigare erfarenheter, där fler erfarenheter bidrar till en bredare fantasiförmåga (Vygotskij, 1995). Vygotskij menade att kreativitet finns i alla aktiviteter där det skapas nytt eller gamla ting används på nya sätt eller i nya kombinationer. Fantasi är grunden för all kreativitet och möjliggör skapande (Strandberg,

2006). Vygotskij menade att det är viktigt att barn får möjlighet att utveckla sin fantasi och kreativitet för att möjliggöra för framtida utveckling (Strandberg, 2006), vilket med Vygotskijs syn innebär att ge barnen möjlighet att uppleva och viga sina erfarenheter för att utöka sin förmåga till fantasi (Vygotskij, 1995).

3.5 Förskolans pedagogiska miljöer

Förskolans pedagogiska kvalitet bygger på flera kvalitetsaspekter där alla samspelar och integrerar med varandra som styrdokument, gruppstorlek, lokaler, material, pedagogiska processer, kommunikation och interaktion där alla delar är beroende av varandra (Sheridan, 2001; Sheridan m.fl., 2014). Sheridan m.fl. (2001, 2009) skriver att förskolans lärmiljö skapas av flera olika kvalitetsaspekter som alla samspelar med varann och skapar förutsättningar för barns lärande och utveckling i förskolan. Sheridans (2001) definition på den pedagogiska miljön innefattar den fysiska miljön med dess utformning, utrymme och material. Så även de pedagogiska processerna med aktiviteter och interaktionen och kommunikationen mellan pedagoger och barn och mellan barnen samt atmosfären som råder i verksamheten. Den pedagogiska miljön skapar förutsättningar för vad som blir möjligt för barn att göra och med det vad som blir möjligt för ett barn att lära och utveckla (Sheridan, 2001). Förskolans pedagogiska kvalitet och lärmiljö är ett samspel mellan politik, resurser, pedagogiska processer, lärares kunskap och individer (Sheridan m.fl., 2009, 2014). Det är förskolans pedagogiska kvalitet och den pedagogiska miljön som skapar förutsättningar för barns lärande och utveckling i förskolan (Sheridan, 2001; Sheridan m.fl., 2009).

Utifrån Sheridans (2001) definition på den pedagogiska miljön har Wallin (2023) skapat en modell hon kallar för *förskolans pedagogiska miljöer* som består av fyra underkategorier: organisation; undervisning, utveckling och lärande; möblering och material; förhållningssätt. I Wallins kategorier går det att finna en plats för de flesta av Sheridans m.fl. (2014) kvalitetsaspekter.

Figur 1

Förskolans pedagogiska miljöer enligt Wallin (2023).

Wallins (2023) modell är troligen tänkt att användas som en modell för att synliggöra mönster, samband samt att väcka tankar kring förändring hos verksamma pedagoger.

3.6 Avslutning

Vygotskij uttryckte att utveckling sker i ett samspel av sociala interaktioner, medierande redskap, situerat lärande samt kreativitet (Strandberg, 2006), vilket går i linje med Sheridans m.fl. (2001, 2009) syn på både förskolans pedagogiska kvalitet samt den pedagogiska miljön där flera aspekter samspelar och skapar förutsättningar för barns lärande och utveckling i förskolan. Ytterligare likheter går att se mellan följande begrepp hos Sheridan (2001) och Vygotskij (2006); materialet som kvalitetsaspekt - medierande redskap, pedagogiska processer - situerat lärande, interaktion och kommunikation - sociala interaktioner. Vilket visar på att Vygotskij och Sheridan har en samsyn gällande att lärande och utveckling sker i ett samspel av olika aspekter (Sheridan, 2001, Strandberg, 2006). Vygotskij lyfter att det är viktigt att barn får möjlighet att utveckla sin fantasi och kreativitet (Strandberg, 2006). Utifrån ovanstående blir det viktigt för pedagoger att skapa en ateljé som främjar barns kreativa utveckling.

4. Metod

4.1 Metodval

Studien grundar sig i kvalitativ forskning och kvalitativa intervjuer med valet semistrukturerad intervju. Bryman (2018) menar att med kvalitativa intervjuer ligger intresset i respondentens synpunkter. I kvalitativa intervjuer har personen som intervjuar en större frihet i sin intervju och möjligheten att ställa följdfrågor för att få utförligare svar; personen som intervjuar får även möjlighet till en djupare förståelse för respondentens synpunkter (Bryman, 2018). I semistrukturerade intervjuer förbereds en intervjuguide med teman och frågor (Bryman, 2018). Min intervjuguide (se bilaga A) har sin grund i mina frågeställningar samt Vygotskijs kulturhistoriska teori. Efter att intervjuguiden med dess frågor var färdigformulerad gjordes en pilotintervju varefter vissa frågor omformulerades för att fungera bättre. Det gjordes och frågorna testades ytterligare innan jag påbörjade intervjuerna.

4.2 Urvalsgrupp

Studiens urvalsmetod grundar sig på målstyrt urval, något som Bryman (2018) beskriver som att urvalet väljs efter studiens frågeställningar för att kunna besvara dem. Kriterierna blev verksamma pedagoger i förskolan som också är aktiva i dess ateljéverksamhet. Jag försökte medvetet välja olika typer av förskolor för att möjliggöra ett bredare perspektiv av ämnet samt göra resultatet mer överförbart. Bryman (2018) kallar det urval med så stor variation som möjligt.

4.2.1 Beskrivning av respondenter

Respondenterna i studien är legitimerade förskollärare där alla jobbade på kommunala förskolor. Förskolorna ligger i två kommuner, i olika socioekonomiska områden samt olika rektorsområden. Ett par förskolor var nybyggda och övriga var äldre byggnader. Vissa förskolor jobbade mot inriktningar och profiler så som giftfri förskola, Reggio Emilia-inspirerat arbetssätt och lyssnandets pedagogik. Respondenterna jobbade på avdelningar för äldre, yngre, 1–5 år samt en åldershomogen grupp med treåringar. Respondenterna har varit verksamma som förskollärare mellan fyra och 40 år. Samtliga hade ett stort intresse och kände sig trygga i sitt arbete med förskolans ateljé även om merparten menade att det alltid finns mer att lära.

4.3 Utförande

Två respondenter kände jag till sedan tidigare varför jag undersökte deras intresse först innan jag hörde av mig till rektor för att få deras godkännande för intervju. Därefter försökte jag få kontakt med ytterligare 15 rektorer. Av de jag fick kontakt med var det några som meddelade att de för stunden inte kunde erbjuda intervju på grund av mycket sjukdom i personalstyrkan. Några önskade själva fråga sin personal om medverkan i studien, men dessa återkom aldrig. De resterande gav mig kontaktuppgifter direkt till antingen en pedagog eller avdelning. Inför intervju ringde jag respondenterna och de fick information om studien och de fick även ta del av mitt informationsbrev (se bilaga B). Respondenterna fick själva bestämma tid och plats för intervju på förskolan.

Intervjuerna var förberedda med en intervjuguide (se bilaga A) som utgick från studiens syfte, frågeställningar samt teoretiska utgångspunkter, under intervjun ställde jag följdfrågor för att få utförligare svar. I vissa intervjuer följde jag riktningen intervjun tog och valde ibland att byta plats på vissa frågor. Intervjuerna landade på en halvtimme runt en timme. Under intervjuperioden var det mycket sjukdom hos respondenterna vilket kom att påverka intervjuerna genom att flera intervjuer fick bokas om. En intervju fick avbrytas på grund av omständigheter på avdelningen för att sedan återupptas vid ett annat tillfälle.

Att genomföra intervjuerna tog mer tid än beräknat. Sammanlagt blev sju intervjuer gjorda. En respondent valde i efterhand att avbryta sitt deltagande i studien.

4.4 Databearbetning

Alla intervjuerna spelades in och i närtid med intervjun transkriberades inspelningen. När alla intervjuer var transkriberade sammanfattades varje enskild intervju och respondenterna fick möjlighet att korrigera sin sammanfattning vilket ingen av respondenterna valde att göra. Utifrån ovanstående bedömdes att min uppfattning av respondenternas upplevelse kring ateljéns lärmiljö stämde överens med deras bild och kunde därmed inleda bearbetningen av resultatet.

Resultatet har analyserats utifrån Wallins (2023) modell, *förskolans pedagogiska miljöer*, som bygger på Sheridan (2001) definition av den pedagogiska miljön. Wallins (2023) modell består av fyra underkategorier: organisation; undervisning, utveckling och lärande; möblering och material; förhållningssätt. Dessa kategorier har använts för att kategorisera och bearbeta min empiri. Under mitt analysarbete utifrån Wallins (2023) modell var det vissa delar av studiens resultat som passade in under flera rubriker som exempelvis rubrikerna ateljéns placering och materialtillgång. I de fallen har de placerats i den mest relevanta kategorin. I Wallins underkategori; undervisning, utveckling och lärande lyfter Wallins själv upp frågor som främst rör miljön, vilket även tillämpas i denna analys. Vissa delar i resultatet var svårare att tematisera utifrån Wallins modell som till exempel rubriken kunskap, jag har då placerat dem där jag bedömt att de passat bäst. Jag har valt att inte besvara Wallins underfrågor, vilket heller inte var mitt syfte med studien, utan enbart använt hennes kategorier som en hjälp för att analysera mitt resultat.

4.5 Forskningsetiska val

I studien har jag försökt möta mina respondenter med respekt enligt god forskningssed (Vetenskapsrådet, 2017). I Vetenskapsrådets text *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002) beskrivs forskningsetiska riktlinjer varav den viktigaste är individsskyddskravet som går ut på att skydda individerna som deltar i studien. Individsskyddskravet kan sedan delas in i ytterligare fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Trots att *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* har ersatts av *God forskningssed* (2017) är den fortfarande användbar, det som har tillkommit är striktare regler gällande personskydd.

Informationskravet handlar om att informera respondenterna om studiens syfte, respondenternas villkor, samt att deltagandet är frivilligt (Vetenskapsrådet, 2002, 2017). Respondenterna i denna studie informerades dels genom ett telefonsamtal samt med ett informationsbrev (se bilaga B). Informationen gällde studiens syfte och deltagarnas rättigheter. Innan intervjun fick respondenterna åter informationen som tidigare beskrivits samt möjlighet att ställa frågor gällande studien.

Konfidentialitetskravet innebär att känsliga personuppgifter ska förvaras på ett säkert sätt så att obehöriga ej kommer åt det samt att personuppgifter ska anonymiseras (Vetenskapsrådet 2002, 2017). Det känsliga materialet har förvarats på en lösenordskyddad dator och respondenterna har anonymiserats. Inför att den anonymiserade sammanfattningen skulle skickas fick deltagarna information om de alternativ som ansågs mer GDPR-säkra av Karlstads universitet, alla valde ändå att få den via mejl. Mejl har raderats efter att de skickats.

Genom att slutligen förstöra allt insamlat material efter studien är godkänd och klar och försäkra att ingen obehörig får ta del av det uppfyller jag nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet från respondenterna enbart får användas till detta examensarbete (Vetenskapsrådet, 2002).

Samtyckeskravet innebär att inhämta respondenternas samtycke till att delta i studien samt att de själva har rätt att bestämma över sin medverkan med rätten att avbryta sitt deltagande (Vetenskapsrådet, 2002, 2017). Efter att respondenterna fått ta del av information samt fått möjlighet att ställa frågor om studien fick de skriva på en samtyckesblankett (se bilaga C) om att delta i studien, varpå samtyckeskravet uppfylldes.

4.6 Studiens tillförlitlighet

En studies tillförlitlighet bygger på fyra delar: dess trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt konfirmering (Lincoln & Guba, 1985; Guba & Lincoln, 1994, refererad till i Bryman, 2018). Trovärdigheten ligger i om den sociala kontexten framgår med tydlighet, att studien har genomförts utefter regler som gäller samt att respondenternas svar validerats. Jag har hållit mig till rådande forskningsregler, jag har ställt följdfrågor till respondenterna samt gett dem möjlighet till respondentvalidering för att säkerställa att inga missförstånd uppstått. Jag har beskrivit respondenterna samt i vilken miljö de är verksamma i för att tydliggöra deras verklighet vilket även leder in på överförbarhet. Överförbarhet handlar om möjligheten att kunna återskapa resultatet av studien vid ett annat tillfälle. Jag har redogjort för respondenterna samt deras miljö för att andra senare ska kunna bedöma dess överförbarhet till annan miljö. Det kan dock finnas svårigheter i att återskapa resultatet då studien bygger på respondenternas personliga erfarenheter och uppfattningar. En studies pålitlighet handlar om att studiens alla delar blivit granskade. Under studien har jag haft uppföljning med handledare som följt arbetets gång och vårt oppositionsseminarium är en granskningsprocess. Konfirmering innebär att man agerat i god tro utan att låta egna åsikter eller värderingar påverka studien vilket jag har försökt eftersträva.

5. Resultat och analys

Resultatet presenteras utifrån Wallins (2023) modell, *förskolans pedagogiska miljöer*, utifrån hennes fyra underkategorier: organisation; undervisning, utveckling och lärande; möblering och material; förhållningssätt. Alla respondenter i studien är legitimerade förskollärare och arbetade på kommunala förskolor. Samtliga har ett stort intresse för förskolans ateljé.

5.1 Organisation

5.1.1 Organisatoriskt stöd

Vissa pedagoger upplevde ett gott stöd för ateljéverksamheten, både från rektor och övriga kollegor. En pedagog lyfte att de hade kollegiala lärtillfällen där de diskuterade, delade perspektiv samt lärde sig mycket. Det handlade även om materialtillgång, litteratur, kurser samt stöttning i att bygga upp verksamheten. En pedagog berättade om uteblivet stöd från rektor där de under en längre tid försökt bygga upp en bra ateljémiljö utan önskat resultat. Politiska beslut påverkar också förskolans ateljéverksamhet och en pedagog berättade om hur de efter många verksamma år tvingades flytta från sina välfungerade lokaler på grund av ett beslut i kommunstyrelsen.

Den största styrkan här, det som vi har växt av är ju våra kollegiala lärtillfällen som vi har varje vecka där vi sitter hela huset ihop, några specialpedagoger och vår chef. Det kan vara svårt ibland i stunden och förstå vad vissa möten ska betyda, men jag inser ju att det är i de här diskussionerna med andra där man delar perspektiv utifrån liknande frågor som man verkligen lär sig och öppnar upp för nya idéer. (Pedagog 4)

5.1.2 Materialtillgång

Tillgång till material upplevdes olika av pedagogerna och verkade till stor del bero på inställningen i organisationen. Två pedagoger upplevde sig begränsade i sitt materialutbud samt hade svårigheter att beställa då allt skulle sambeställas vid ett par tillfällen per år. Båda upplevde svårigheter att få med allt samt att tänka ut olika temaarbeten redan vid beställningstillfället. Vad de kunde beställa kunde även påverkas av de ekonomiska resurserna, vilket kunde ses som begränsande.

Det brukar väl bli två större beställningar om året så där vi köper in typ allt vi kan komma på just då, sen kanske det bli någon liten beställning här och där men vi försöker beställa stort för då blir det oftast billigare. (Pedagog 7)

Två andra pedagoger berättade att de hade fått möjlighet att köpa in extra mycket material tack vare de ekonomiska resurserna för detta år. Två pedagoger berättade att det fanns rikligt fyllda förråd att tillgå med olika material. Utöver det berättade en att de fick beställa extra material utifrån önskemål.

Vi har ju ett stort förråd med liksom allt skaparmaterial vi kan tillgå /.../ dit kan vi gå och byta ut och hämta och det gör vi lite efter när vi ser att vi behöver fylla på eller att /.../ barnen kanske önskar nåt eller vi kanske önskar nånting. (Pedagog 2)

5.1.3 Tid

De två pedagogerna som jobbat längst i förskolan uppfattade att bild- och formskapandet har fått mindre tid med åren och att det idag är mer fokus på annat som rör undervisning som exempelvis språk. En annan aspekt som togs upp var vikten av pedagogtäthet. En pedagog berättade att med lägre personaltäthet minskades tiden till ateljén för barnen för att möjliggöra en överblick över barngruppen för personalen. En annan pedagog tog upp att med större barngrupper minskar personaltätheten och med det möjligheten till att följa upp idéer samt planera och analysera. Brist på tid kan även innebära att visst material tillfälligt väljs bort för att det tar lång tid att städa. Flera pedagoger önskade att det skulle finnas mer tid för bild- och formskapande i verksamheten, några ansåg att det fanns tid bara de tog den.

Ja bara vi tar oss tiden. Ställer upp på varann, ja men nu gör jag iordning det här /.../ det är en inställning och organisationsfråga. (Pedagog 1)

Att det får ta tid, det är ingenting som oj nu sätter vi oss och målar utan det ska liksom kanske få ta hela förmiddagen /.../ de ska få sitta och måla färdigt, prova och prova flera gånger. (Pedagog 1)

Pedagogerna lyfter vikten av tid i barnens bild- och formskapande för att de inte ska bli begränsade i sitt skapande samt för att de ska få möjlighet att finna ro. Flera poängterade att barnen behöver få möjlighet att göra om flera gånger samt kunna återkomma till skapandet efter att ha gjort något annat en stund. Många pedagoger såg även att vissa barn har ett stort behov att göra klart. Barnen kan begränsas från bild- och formskapande på grund av förskolans förutbestämda tider samt att borden ska användas vid måltid. En pedagog berättade att de medvetet valt bort att ha förutbestämda samlingar utan arbetar mer med icke tidsbundna samlingar för att frilägga tid.

5.2 Undervisning, utveckling och lärande

5.2.1 Placering

Pedagogerna upplevde att ateljéns placering kunde påverka barnens kreativa skapande. Negativt ansågs när hallen var placerad mellan det stora rummet och ateljén. Detta bidrog enligt en pedagog till att pedagogerna inte var i ateljén i samma omfattning då de främst var i det stora rummet för att ha en överblick. Pedagogen uppfattade det som att barnen inte valde ateljén i samma omfattning då barnen oftast vill vara i pedagogernas närhet, en tanke var även att barnen inte valde ateljén för att de inte kunde se ateljén från det stora rummet. En annan aspekt som kunde inverka negativt var när rummet användes som passage. En pedagog poängterade vikten av att kunna stänga dörren utan att den plötsligt öppnas för att kunna möjliggöra ett tryggt skapande. På en annan förskola var ateljén en del av det stora rummet vilket pedagogerna upplevde som negativt. Det positiva var däremot att pedagogerna hade en bra överblick. I övrigt såg pedagogerna att dela ateljé med det stora rummet förde med sig många störningsmoment för barnen då de lätt kunde distraheras av övriga saker som hände eller fanns i rummet.

Det (ateljén) är ingenting de väljer i första taget eftersom att det inte är där vi vuxna är, det skulle ligga mer öppet med det här stora rummet, då tror jag vi skulle ha nåt helt annat. (Pedagog 1)

Att ha ateljén vid det stora rummet hade delade åsikter. Det som upplevdes positivt var att barnen kunde gå in där själva samtidigt som pedagogerna lätt kunde ha koll. Vid aktiviteter kunde dörren stängas och vid behov kunde det lätt kommuniceras med kollegor. En pedagog upplevde att barnen lätt stördes av det som hände i det stora rummet. På en förskola arbetade de aktivt med att ha ett övergripande tänk för att få in skapande i alla miljöer vilket pedagogen upplevde som positivt för barnens kreativa utveckling.

Vi tycker ju att det är jättebra för att då kan man ju, då kan ju barnen gå in där och va där själva, de kan ju även stänga dörren om sig för vi ser, vi har ju glasrutor där också så vi ser ju vad de gör så att det inte händer någonting farligt. Det är ju väldigt lätt för dem att gå in och skapa där samtidigt också lätt för oss att ta med en grupp barn in och arbeta där och så är kollegorna här ute kanske med en annan grupp. Men då är det ju väldigt lätt att kommunicera kring vad vi behöver och om det är nån som behöver gå på toa eller byta blöja, verkligheten kommer ju in i det här. (Pedagog 5)

5.2.2 Rummet

Flera pedagoger lyfte behovet av utrymme i ateljén. Hälften upplevde att de hade bra ateljéer idag samtidigt som flera önskade större ateljéer för att möjliggöra ett bredare materialutbud samt plats för fler barn. En pedagog berättade att visst material hamnade oåtkomligt för barnen på grund av utrymmesskäl i deras ateljé. Två pedagoger berättade om varsin ateljé som de upplevde fungerade dåligt. Den ena var liten samtidigt som den fungerade som förråd till skaparmaterial. Pedagogens upplevelse var att barnen hellre valde andra platser att skapa på än just i den trånga ateljén. Den andra pedagogen uppfattade sin ateljé som otrevlig, rörig, trång och mörk, med små fönster som satt högt upp vilket gjorde att barnen inte kunde se ut. Vikten av ljusinsläpp i ateljén var något som lyftes av flera pedagoger.

Vår ateljé till exempel den vetter ju ut mot skogen och det är ganska höga fönster, det är ganska bra ljusinsläpp där, då tänker jag att det kanske är mer inspirerande och uppmanar till kreativitet på ett annat sätt än om vi hade haft det i en fönsterlös källarskrubb. (Pedagog 5)

Ett par pedagoger tog upp att barns skapande kan påverkas av miljön de är i. En förskola var inredd med en låg diskbänk för att möta barnen i deras arbete vilket pedagogen uppfattade som positivt då det möjliggjorde för barnen att vara mer självständiga i sitt skapande. En pedagog berättade att barnen var mer försiktiga när de var vid borden som även användes vid måltid. En annan pedagog berättade att de idag har så fina ytskikt att de känner att de måste skydda dem från barnens färgkladd genom att ta fram skyddsplast till golvet.

Jag jobbade på en gammal förskola innan där kunde man verkligen måla till och med på väggarna, skaparrummet var för skapande, jag kan tycka att det fanns en frihet i det. Jag älskar våra lokaler idag de är otroligt inbjudande men barns skapande är väldigt gränslöst när det får vara fritt och det kan jag tycka om att man kan tappa saker på golvet och att det inte går sönder. (Pedagog 4)

Pedagogen berättade att på de yngre avdelningarna fanns en ateljémiljö som var enkel att städa, där det inte gjorde något om det kom färg på golv eller väggar vilket gjorde att barnen kunde skapa ohämmat. Denna pedagog samt en annan önskade att det hade funnits mer tåliga rum för barns skapande på förskolorna.

5.3 Möblering och material

5.3.1 Material

Val av material verkar till stor del göras utifrån barnens intresse eller med syfte att utmana barnen med kunskap om nya material samt av pågående verksamhet. Flera lyfter vikten av ett varierat utbud, ett par ansåg att material som är förändligt utan förutbestämt syfte är att föredra, två andra lyfter vikten att materialet är lättanvänt av barnen. Flera pedagoger använde sig av digitala verktyg i arbetet i ateljén. Digitala verktyg kan för vissa barn fungera som en brygga in i skapandet. En pedagog poängterar vikten av materialets kvalitet.

Kvalitén på materialet är avgörande för att man ska tycka att det är roligt. Att det håller, att färgen har bra pigment, penslarna håller god kvalitet /.../ du har ju en bild av vad du vill göra, både som barn och vuxen tänker jag och förutsättningarna för att du ska nå det målet eller åtminstone hamna i närheten av det är ju att det du använder fungerar. (Pedagog 3)

Ett par pedagoger nämner vikten av att som pedagog ha en medveten tanke med materialet som tas fram för att kunna möta barnen i skapandet.

Om du har en tanke av att det här är ett material som har de här egenskaperna, man skulle kunna göra de här idéerna, då kan du lyssna på barnen på ett annat sätt och va så här, ja men det här passar in i ramen för det här materialet, det här skulle kunna funka utifrån den verksamheten jag håller och det här skulle jag kunna erbjuda er och då blir du stark i att plocka fram ett material. (Pedagog 4)

Varför ett material blir populärt eller inte verkar bero på olika omständigheter enligt flera pedagoger. Extra populärt blir estetiskt tilltalande material som glitter och paljetter. Nya material är också omtyckta. Ibland upplever pedagogerna att oväntade material blir populära. Även hur ett material presenteras kan ha betydelse för dess popularitet. För vissa barn kan ett materials konsistens vara mer lockande, för andra kan intresse styra.

Vissa saker blir ju bara barn så fascinerade av alltså typ glitter /.../ det är ju nånting med att det ser estetiskt tilltalande ut vissa saker eller att det är nått nytt som kommer in, man kanske tar in ett nytt material som man inte har haft förut och då vill ju alla prova det, de är ju nyfikna och vill utforska. (Pedagog 2)

Barnets val av material uppfattade en pedagog kan ske av impuls. De gånger pedagogen fick barnen att stanna upp för att hinna kolla och tänka vad de ville göra uppfattade pedagogen att andra val kunde göras.

Jag upplever att barn vill bara ibland kastas in och ta nånting, slita och rycka, och jag upplever den här gången när jag får dem att backa ett steg och stå och titta på hyllan och tänka först och ta sen. /.../ för att väcka deras tanke innan dom bara tar med händerna. (Pedagog 4)

I de båda kommunerna berättar de olika kring hur de förhåller sig till återbruksmaterial. I den ena jobbade de med återbruksmaterial för att främja ett miljötänk. I den andra jobbade de utifrån giftfri förskola vilket enligt en av pedagogerna medförde att de inte längre använde återbruksmaterial.

Tidigare har vi kanske haft material som vi tyckte att dom var bra med tapetrullar och såna saker och sen har vi kanske då fått till oss att utifrån ett giftfritt perspektiv är inte det särskilt

bra för det kan finnas /.../ ämnen i de här tapetrullarna som inte är bra för barnen. (Pedagog 5)

Alla pedagoger poängterar vikten av att skaparmaterial är tillgängligt för att främja barnens kreativa utveckling. Ett materials tillgänglighet kan påverkas av rummets fysiska utrymme på grund av platsbrist vilket kan resultera i höga hyllor. Vissa material kan placeras otillgängligt utifrån ett säkerhetsperspektiv för att undvika skador. Även barnens materialförståelse lyfts som en påverkande faktor. Flera pedagoger lyfter vikten av att som pedagog ha ett tillåtande förhållningssätt för att barn ska få uppleva en större frihet i sitt skapande.

Jag tror ju som sagt /.../ väldigt mycket att det finns tillgängligt för är det högt, högt upp då är det inte lika intressant för det blir så mycket processer innan man kommer igång /.../ när allt var där uppe då var det inte lika många som var intresserade av att va här inne. Sen när det kom ner, ofta kan det vara väldigt fullt här inne. (Pedagog 7)

5.3.2 Läran om material

Ett par pedagoger ansåg att det är viktigt att barnen erbjuds testa flera olika saker i ateljén. En pedagog betonade vikten av att barn bör få lära sig om olika materials egenskaper istället för att jobba utifrån mallar. Ett par pedagoger menade även att när barnen har förståelse och kunskap för material, teknik och redskap har de ett större handlingsutrymme i sitt skapande.

Få en kunskap men inte få en mall, /.../ få redskap men inte få liksom en utstakad väg liksom utan att så här kan du göra, det här kan du använda, vad vill du göra med det? Men att allting bygger på kunskap. Ska de kunna göra saker måste de veta vilka möjligheter de har, ska de bli kreativa blir de det ju fler trådar dom har att ta utav, ju fler idéer ju fler perspektiv. (Pedagog 4)

En pedagog beskrev att varje gång ett nytt material introduceras uppstår kladdfasen som innebär att barnen lär känna det nya materialets alla egenskaper. Efter att kunskapen erövrats menade pedagogen att materialet kan stå framme samt används som det är tänkt.

5.3.3 Möbler, ting

Flera pedagoger ansåg det viktigt att ständigt ha en medveten tanke kring ateljéns utformning för att kunna stödja barnen i deras skapande. Det kan handla om möblemang samt var material eller redskap är placerade. Ateljémiljön verkar till stor del utformas efter barnens intresse, behov samt övrig verksamhet. En pedagog poängterade dock att det ibland kan vara nödvändigt att ateljén får röras till för att låta processen fortgå. Att medvetet ta in ting samt andras kreativa processer i ateljémiljön är något flera pedagoger använder sig av för att inspirera barnen till skapande.

I början var det väldigt tillrättalagt men det är det inte längre, det är nog bort med bord snart och bara papper över allt faktiskt tror jag /.../ dom visar ju jättebestämt hur dom vill och vad som är intressant alltså, ja då blir det ju riktigt bra. /.../ Vi kan ju inte trycka in dom där om dom inte tycker att det passar det bara faller ju platt, det är ju också så med å vad bra med dom här möblerna och de kan sitta på pallar men det vill de inte alls va. /.../ Nu har vi fått upp så de har också en hylla och staffli där de kan stå tillsammans. (Pedagog 3)

5.4 Förhållningsätt

5.4.1 Bemötande

För att kunna möta barnen i deras skapande och fånga upp deras intressen lyfter alla pedagoger upp vikten av att vara en närvarande pedagog. Som pedagog menade flera att det är viktigt att tänka på förhållningsättet till det egna skapandet. Flera menade att det är viktigt att förmedla positiva känslor i skapandet för att inspirera barnen då de själva är både inspiratörer samt förebilder. En pedagog nämner att risken med att visa mer negativa känslor som osäkerhet är att barnen kan ta efter eller att medvetet testa pedagogen.

Det är jätteviktigt att vara där och se och vara med och inspirera och liksom lyfta dem så att det blir en positiv erfarenhet. (Pedagog 2)

Om vi själva är entusiastiska och är med skapar och är kreativa då tror jag att det kan inspirera dom till skaparglädje. (Pedagog 5)

Att bemöta barns skapande samt deras verk med respekt är något som lyfts som en viktig aspekt. Det beror dels på hur pedagogen väljer att benämna skapandet, samt hur pedagogen bemöter barnen i och efter deras skapande. Flera tog upp vikten av att inte gå in i någon bedömande roll utan poängterade att det är processen som är det viktiga. En pedagog menade dock att när barnets process övergått i något annat kan det finnas en funktion i att pausa processen för att sedan återkomma vid ett senare tillfälle.

Det är ju viktigt hur man bemöter alltså inte /.../ påpekar så mycket resultat för det är ju inte det som är nått viktigt alltså alla behöver känna att dom är med och utforskar och skapar liksom så att man inte känner och jämför sig med kompisar /.../ här märker vi prestationsångest dom jämför sig och tycker att de inte kan, viktigt att motivera och peppa och liksom se på processen. (Pedagog 2)

För att möjliggöra ett positivt skapande är en trygg och tillåtande känsla i gruppen viktig enligt två av pedagogerna. Att som pedagog reflektera kring rum och konstellation är för vissa barn avgörande för att möjliggöra ett tryggt skapande menade en pedagog.

Är jag inte trygg så kommer jag inte kunna vara särskilt kreativ tror jag för kreativiteten kommer i att jag vågar gå utanför givna ramar och /.../ går jag och tänker på vad andra tänker och hur andra rör sig så kommer jag ju inte våga tänka särskilt kreativt på det jag gör, så tryggheten är en stor betydelse av det. (Pedagog 4)

För att känna trygghet behöver vissa barn vara delaktiga i förberedelser eller observera de andra barnen innan barnet är redo att delta.

5.4.2 Kunskap

Alla pedagoger ansåg att kunskap inom bild och form är viktigt då det ger dem trygghet i lärandesituationer. Med kunskap har de flexibilitet att ta in skapandet i olika typer av verksamhet samt möjlighet att bedriva en bredare skaparverksamhet. Skapandet får större plats i verksamheten och de tar mer initiativ till skapande.

Känner man sig trygg i ateljén själv då tror jag man lättare /.../ tar initiativ till /.../ skapande med barnen och att /.../ det kanske blir andra verksamheter än bara /.../ målar med vattenfärger eller de här mer traditionella utan då har man andra verktyg att ta till och att

man känner att man behöver inte /.../ uppfinna hjulet själv varje gång utan /.../ har jag den kunskapen jag behöver i min ryggsäck då blir det ju lättare för mig att dra igång dom projekten med barnen. (Pedagog 5)

En pedagog menade att pedagoger generellt intar olika roller beroende på situation. Till exempel kan pedagogen ha rollen som mästare som har kunskap om material, redskap och teknik samt den som ser vad ett barn skulle behöva för att komma vidare i sitt skapande. Två andra roller som lyfts är rollen som medforskare där man utforskar tillsammans med barnen eller medskapanderollen där man skapar tillsammans med barnen. Pedagoger menade att det är viktigt att veta när och varför pedagoger intar olika roller.

Du kan vara medforskande, medskapande, och du kan också vara den som leder, totala leder över vissa trösklar /.../ Jag tror bara du vet när du går i och ur olika pedagogroller och varför du gör det, /.../ varför gör jag så här nu så att du inte bara rusar på /.../ varför gör jag det här nu? Och är det bra för barnen att jag gör så här nu? Reflektera hela tiden. (Pedagog 3)

5.5 Sammanfattning

Studiens resultat visar att organisatoriska kvalitetsaspekter som respondenterna upplevde påverkade kvalitén i förskolans ateljé var politiska beslut, organisatoriskt stöd, personaltäthet, ekonomiska resurser samt tidstillgång. Det organisatoriska stödet upplevdes olika av respondenterna, där det fanns både gott stöd samt uteblivet stöd. Stödet kunde innefatta lärtillfällen, materialtillgång, kurser samt uppbyggnad av verksamhet. Respondenterna upplevde att personaltätheten påverkade barnens tid till ateljéverksamhet, möjligheten att fördjupa sig inom ämnen samt i viss mån valet av material. Respondenterna lyfte vikten av tid till barns bild- och formskapande. Dessa aspekter påverkar alla ateljéns kvalitet, men de ligger dock utanför pedagogens handlingsutrymme.

Kvalitetsaspekterna i miljön var enligt respondenterna ateljéns placering, storlek och utformning. Respondenterna upplevde att ateljéns placering kunde påverka barnens kreativa utveckling. Det var dock ingen enighet i var en ateljé bör vara placerad. Det som kunde upplevas positivt av respondenterna var att ha ateljén intill det stora rummet. Flera respondenter lyfte vikten av ateljéns utrymme där flera önskade större ateljéer för att möjliggöra för fler barn att skapa samtidigt samt ett bredare materialutbud. Vikten av en barnanpassad ateljémiljö togs även den upp som en viktig aspekt vilket innebär att barnen tillåts vara självständiga i hela skaparprocessen samt att miljön tillåter ett barns skapande där de kan gå ohämmat fram.

Kvalitetsaspekter rörande material var enligt respondenterna materialets tillgänglighet, materialutbud samt materialval. Respondenterna lyfte vikten av att som pedagog ha en medveten tanke kring materialval och ateljéns utformning. Valet av material verkade främst göras utifrån barnens intresse, verksamheten eller för att möjliggöra för ny kunskap om nya material. Respondenterna lyfte vikten av ett varierat materialutbud som är förändligt. Alla respondenter tog upp vikten av att materialet är tillgängligt. Ateljémiljön verkade främst utformas utifrån barnens intresse, behov och övrig verksamhet.

Kvalitetsaspekter rörande pedagogens roll handlar till stor del om pedagogens förhållningssätt och bemötande. Respondenterna lyfte vikten av kunskap inom ämnet och betydelsen av att som pedagog ha en medveten tanke om sin roll. Alla respondenter tog upp vikten av att vara en närvarande pedagog för att kunna möta barnen i deras skapande. Respondenterna nämnde att de själva fungerade som förebilder i ett barns skapande. Som förebild ansåg respondenterna att det är viktigt att tänka på hur de själva förhåller sig till sitt eget skapande samt vilka känslor de förmedlar. Respondenterna nämner betydelsen av att möta barn och dess skapande med respekt och ett tillåtande förhållningssätt samt att inte gå in i någon bedömande roll utan poängterar att processen är det viktiga. I ett barns skapande lyfte flera respondenter att pedagogen bör gå in med ett tillåtande förhållningssätt. Ett par respondenter betonar vikten av att lära barn om materials egenskaper för att ge dem ett större handlingsutrymme. Ett par respondenter nämner även betydelsen av att skapa en trygg och tillåtande atmosfär i gruppen för att möjliggöra ett positivt skapande.

En sammanställning över de olika kvalitetsaspekterna finns i bilaga D.

5.6 Resultatanalys

Under mitt analysarbete utifrån Wallins (2023) modell *förskolans pedagogiska miljöer* var det vissa delar av mitt resultat som var svåra att kategorisera. Vissa delar var svårt att finna en given plats för, likt pedagogers kunskap, medan andra delar passade in under flera rubriker. Jag vill därför presentera en utveckling av Wallins modell som bygger vidare på Sheridans tankar. Sheridan m.fl. (2001, 2009) skriver att förutsättningarna för ett barns lärande och utveckling i förskolan ligger i förskolans pedagogiska kvalitet samt i den pedagogiska miljön som bygger på en rad olika kvalitetsaspekter. Exempel på kvalitetsaspekter är styrdokument, gruppstorlek, lokaler, material, pedagogiska processer, kommunikation och interaktion (Sheridan m.fl., 2014). Till den pedagogiska miljön räknar Sheridan (2001) den fysiska miljön, med utrymme och material, pedagogiska processer, interaktioner och kommunikation samt atmosfären som råder i verksamheten. Förskolans pedagogiska kvalitet och lärmiljö är ett samspel mellan styrdokument, politik, ekonomiska och materiella resurser, pedagogiska processer, lärares kunskap och individer (Sheridan m.fl., 2009; Sheridan m.fl., 2014). I den utvecklade modellen önskar jag tydliggöra att barns lärande och utveckling påverkas av en rad olika kvalitetsaspekter; men även att pedagogers kunskap påverkar den pedagogiska kvalitén samt att lärmiljön och den pedagogiska kvalitén påverkas av yttre aspekter som politik och styrdokument. Modellen tydliggör även att pedagogers arbete påverkas av olika kvalitetsaspekter. Den utvecklade modellen utgår ifrån kategorierna miljö, organisation, material - möbler, förhållningssätt - undervisning som liknar Wallins (2023) indelning men är något annorlunda. Till det har jag lagt till en kategori som tar upp politik och styrdokument samt en kategori som lyfter pedagogers kunskap och den sista kategorien lyfter barns lärande och utveckling vilket även Wallin (2023) lyfte. Dessa kategorier har jag sedan delat in i ytterligare fem grupper vilket presenteras nedan.

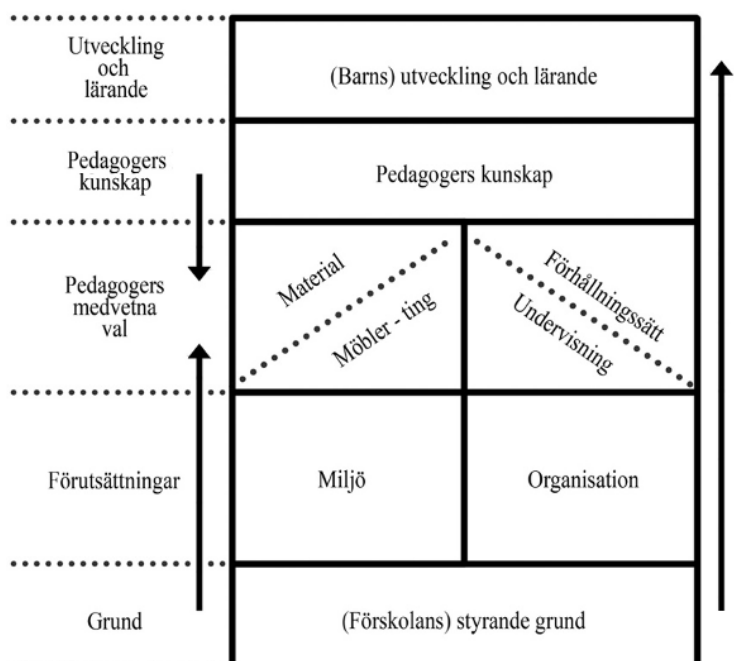
Figur 2

Wallins modell (2023).

Figur 3

Utvecklad modell

Grund- (Förskolans) styrande grund är en utökad kategori där min tanke är att det som styr förskolans verksamhet som ej hör till organisation hör, likt politiska beslut och målsättningar samt styrdokument.

Förutsättningar är den nivå i modellen som fångar de förutsättningar som råder inom förskolan. Kategorierna benämns *miljö* och *organisation* och innefattar exempelvis den fysiska miljön, ekonomiska och materiella resurser, personaltäthet och gruppstorlek. I denna modell lyfts miljö ut som en separat kategori, till skillnad från Wallins (2023) modell som fångar in frågor rörande miljö i kategorin *undervisning, utveckling och lärande*. Urskiljandet av miljö som en egen kategori görs för att tydliggöra denna kvalitetsaspekt. Liket Wallin (2023) är organisation en egen kategori.

Pedagogers kunskap är en utökad kategori i jämförelse med Wallins (2023) modell. Denna kategori fokuserar på pedagogers kunskap och erfarenhet. Grunden till att pedagogers kunskap lyfts ut som en egen kategori är svårigheterna att finna en given plats för material som rörde pedagogernas kunskap i Wallins (2023) modell. I den utökade modellen tydliggörs pedagogers kunskap som en egen kategori.

I *Pedagogers medvetna val* ligger kategorier som pedagogerna själva kan påverka. Kategorierna är *material* och *möbler-ting*, *förhållningssätt* och *undervisning*. Samtliga kategorier återfinns i Wallins (2023) modell. Jag har däremot valt att flytta undervisning som i Wallins (2023) modell låg i kategorin *undervisning, utveckling och lärande*. Pedagogers medvetna val påverkas av kvalitén i kategorierna som återfinns i nivåerna grund,

förutsättningar samt pedagogers kunskap. Påverkan och förbindelsen mellan de olika nivåerna har i modellen illustrerats av pilarna till vänster.

I nivån och kategorin *Barns utveckling och lärande* är tanken att fokus ligger på barns utveckling och lärande. Kategorin befinner sig högst upp i modellen och påverkas av kvalitén i nivåerna grund, förutsättningar, pedagogers kunskap samt pedagogers medvetna val, vilket i modellen har illustrerats av pilen till höger. I Wallins (2023) modell hette denna kategori *undervisning, utveckling och lärande* där fokuset främst ligger på frågor som rör miljön.

Denna utökade modell ger en ökad tydlighet samt en mer heltäckande bild av förskolans kvalité. Modellen kan tänkas vara tillämplig även i andra pedagogiska miljöer.

6. Diskussion

Diskussionen har kategoriserats utifrån den utvecklade modellen där resultatet kommer kopplas samman till tidigare forskning och Vygotskijs kulturhistoriska teori.

6.1 Grund - (Förskolans) styrande grund

Pedagoger möter förskolor som är i ett sammanhang där verksamheten grundas i styrdokumentet. I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) står det inget om vilka material ett barn ska få möta i ateljéverksamheten eller hur en ateljé bör utformas utan det är upp till rektor samt förskollärare att tolka. Kommunala beslut påverkar förskolans verksamhet. En av respondenterna berättade hur ett beslut i kommunstyrelsen kom att påverka hela deras verksamhet. Även Sheridan m.fl. (2014) lyfter politik och styrdokument som aspekter som påverkar den pedagogiska kvalitén och lärmiljön.

6.2 Förutsättningar

Utifrån Sheridans (2001) definition på den pedagogiska miljön finns i denna grupp den fysiska miljön, material och atmosfären som råder i verksamheten. Aspekter som påverkar den pedagogiska kvalitén och lärmiljön som hör hit är ekonomiska och materiella resurser (Sheridan m.fl., 2009, 2014). De kvalitetsaspekter som kommer in här är: lokaler och gruppstorlek (Sheridans m.fl., 2014).

6.2.1 Organisation

Förskolan består av en organisation som påverkar personaltätheten. Personaltätheten såg respondenterna som en påverkande faktor till tiden samt arbetet de kunde erbjuda barnen i ateljén. Flera respondenter lyfte upp vikten av tid till barns bild- och formskapande något även Hoff (2014) påpekade. Respondenterna upplevde att med en lägre personaltäthet valdes visst material bort samt att det var svårt att följa upp och fördjupa sig inom olika områden. Svårigheter i att fördjupa sig inom ämnet är även något Pramling m.fl. (2015) lyfter i sin studie. Med en lägre personaltäthet minskar personalens tid till sociala interaktioner med barnen, Vygotskij såg sociala interaktioner som en avgörande faktor för lärande (Strandberg, 2006). Pramling m.fl. (2015) kom fram till att antalet barn påverkade förskolans verksamhet, mina respondenter lyfte istället upp personaltätheten som en avgörande faktor. Organisationen består av en kultur som påverkar stöd och stöttning inom ämnet. I den kulturhistoriska teorin beskrivs kultur som de värderingar och den kunskap som råder (Strandberg, 2006). Vissa respondenter lyfter vikten av stöd från rektor samt kollegor som en viktig del i arbetet kring ateljén.

6.2.1.1 Materialtillgång

Materialtillgången såg olika ut på olika förskolor och berodde mycket på stödet från organisationen. På de förskolor där stödet var större fanns rikligt fyllda förråd, samtidigt som de även hade möjlighet att beställa extra vid behov. Övriga skötte beställningar själva där de kunde känna sig begränsade av ekonomi samt att de skulle sambeställa med övriga avdelningar. I Granbloms (2011) studie framkom att ekonomin kan påverka möjligheten till materialinköp. Valet kring återbruksmaterial skilde sig mellan kommunerna vilket jag antar ligger i ett ställningstagande i kommunen. Eriksson Bergström (2013), Lindh (2022) och

Odegard (2021), såg alla att barns och pedagogers handlingsutrymme påverkas av materialtillgången.

6.2.2 Miljö

Pedagogerna möter de lokaler som finns på förskolan vilket ser olika ut, Bengtsson (2011) menade att en förskola är byggd i sin tid utefter vad som sågs som ändamålsenligt för en förskola vid dess byggnation. Det betyder att pedagoger idag kan möta lokaler som inte längre är anpassade efter sitt nuvarande syfte. Något som respondenterna lyfter, som jag ej sett i forskning, är betydelsen av ateljéns placering för dess användning. Eriksson Bergström (2013), Lindh (2022) och Odegard (2021) såg alla att pedagogers och barns handlingsutrymme påverkades av rummets fysiska utrymme. Lind (2022) lyfter att större ateljéer är fördelaktigt men ej avgörande då de kan erbjuda fler material. Även respondenterna lyfter upp vikten av en ateljés storlek och i resultatet framgick att barnens tillgänglighet till material kan påverkas av ateljéns storlek. Hoff (2014) lyfter att en miljö som främjar barns självständighet är kreativetsfrämjande, vilket även framkommer i resultatet. Hoff lyfter även vikten av en miljö där barnen kan gå ohämmat fram, vilket ett par respondenter även påpekade. Respondenterna lyfte även vikten av ljusinsläpp i ateljén. Lärande sker alltid i en situation, Vygotskij beskrev detta som situerat lärande där rummet är en av de påverkande faktorerna (Strandberg, 2006).

6.3 Pedagogers kunskap

Som pedagog bär du med dig erfarenheter och kunskap som påverkar ditt arbete i förskolans ateljé. Respondenterna lyfte upp vikten av kunskap för att bedriva ateljéverksamhet samt att kunskap bidrar till en bredare ateljéverksamhet vilket går i linje med Linds (2022) forskning. Respondenterna menade även att kunskap ger dem ämnestrygghet. Både Cutcher och Boyd (2016) och Bendroth Karlsson (1996) lyfter vikten av att pedagogen är trygga i sin roll för att möta barnen i sitt skapande. Sheridan m.fl. (2009) skriver att lärares kunskap är en av aspekterna som påverkar den pedagogiska kvalitén.

6.4 Pedagogers medvetna val

Utifrån Sheridans (2001) definition på den pedagogiska miljön möter vi här: material, pedagogiska processer, interaktion, kommunikation och verksamhetens atmosfär. Sheridans m.fl. (2014) kvalitetsaspekter som kommer in här är: material, pedagogiska processer, kommunikation och interaktion. Sheridan m.fl. (2014) såg att förskolans pedagogiska kvalitet och lärmiljö är ett samspel mellan flera aspekter och de vi återfinner här är pedagogiska processer och materiella resurser. Pedagogers arbete och deras medvetna val påverkas av kvalitén i nivåerna grund, förutsättningar samt pedagogers kunskap.

6.4.1 Material, möbler och ting

6.4.1.1 Pedagogers utformning av miljön

Pedagoger har själva möjlighet att påverka ateljéns utformning vilket kan handla om möblemanng, var saker är placerade och inspiration. Flera respondenter lyfte att det som pedagog är viktigt att ha en medveten tanke kring ateljéns utformning för att kunna stödja barnen i deras kreativa utveckling. Lindh (2022) skriver att pedagoger har en stor betydelse

för en ateljés utformning, rummets utformning är i sin tur enligt Lindh en viktig faktor till barns kreativa arbete. Respondenterna berättade att ateljémiljön till stor del utformas efter barnens intresse, behov samt efter verksamheten. Att anpassa miljön efter barnens intresse var även något Erikson Bergströms (2013) såg i sin studie. Ateljéns utformning är en del av det situerade lärandet som påverkar ett barns möjlighet till utveckling (Strandberg, 2006).

6.4.1.2 Pedagogers val av material

Vygotskij uttryckte att människan medierar världen för att förstå sin omvärld med hjälp av intellektuella och fysiska redskap (Säljö 2010). Materialutbudet i en ateljé bör enligt Cutcher och Boyd (2016) samt Hoff (2014) vara rikligt och bjuda in till valmöjligheter vilket gynnar barns kreativa utveckling. Detta menar även flera respondenter är en viktig aspekt. Ett par respondenter lyfter dock att det alltid bör finnas en medveten tanke med det material som plockas fram för att kunna möta barnen i deras skapande. Valet av material görs enligt resultatet utifrån barnens intressen, pågående verksamhet eller när pedagogerna vill utmana barnen med ny kunskap. Även Cutcher och Boyd (2016) nämner att materialet ska ligga i barnens intresse. Ett par respondenter anser att föränderligt material är att föredra vilket går i linje med Hoff (2014) som anser att det kan ses som kreativitetsfrämjande. Vygotskij uttryckte att kreativitet finns då det skapas nytt eller i nya kombinationer (Strandberg, 2006) vilket möjliggörs med föränderligt material.

Alla respondenter ansåg det viktigt att materialet är tillgängligt för barnen, vilket även Lindh (2022) menar. Respondenterna lyfter dock att materialets tillgänglighet kan påverkas av rummets fysiska utrymme eller av ett säkerhetstänk för att undvika skador. I Granbloms (2011) studie framkom också att material kunde begränsas för barnen utifrån ett säkerhetsperspektiv. Tillgång till medierade redskap är en viktig förutsättning för lärande menade Vygotskij (Strandberg, 2006).

6.4.2 Förhållningssätt och undervisning

Pedagogens erfarenhet och kunskap påverkar hur hen väljer att bemöta barnen i det pedagogiska arbetet. Pedagogers arbete påverkas även av kvalitén i nivåerna grund samt förutsättningar. Som pedagog har du en rad olika roller, en respondent lyfter att i ateljén går pedagogen in i olika roller beroende på situation och att det är viktigt att du som pedagog intar olika roller med en medveten tanke. Även Hoff (2014) lyfter pedagogens roll där hon anser att det är viktigt att kunna känna in om barnet behöver eget utrymme eller en stöttande pedagog. Pedagogers uppgift blir även att möjliggöra för barnens proximala utvecklingszon.

Både Lindh (2022) och Hoff (2014) lyfter att pedagoger är förebilder som inspirerar barnen. Detta är även något flera respondenter höll med om. Som förebild menade respondenterna att det är viktigt att tänka på hur du förhåller dig till ditt egna skapande samt vilken känsla du förmedlar. Alla mina respondenter lyfter vikten av att vara en närvarande pedagog vilket ligger i linje med Cutcher och Boyds (2016) studie. I Cutcher och Boyds studie framkommer det att det är viktigt att pedagogerna är engagerade och visar intresse samtidigt som barnen guidas in i skapandets värld. Att vara en närvarande pedagog möjliggör för sociala interaktioner, vilket Vygotskij såg som en avgörande faktor för lärande (Strandberg, 2006).

Som pedagog lyfter även respondenterna vikten av att ha ett tillåtande förhållningssätt gent emot barnen och deras skapande.

En god och tillåtande gruppdynamik är något Hoff (2014) lyfter som en viktig förutsättning för att främja kreativitet. Detta är även något ett par respondenter lyfter som en viktig faktor. Flera respondenter samt Hoff (2014) tar upp att inte ge bedömande kommentarer, vilket enligt Hoff (2014) kan göra barn osäkra. Flera respondenterna lyfter även vikten av att fokusera på processen istället för resultatet samt vikten av att visa respekt för barn och deras skapande. Som pedagog lyfter både Lindh (2022) samt Cutcher och Boyd (2016) att det är viktigt att lära barn om material, tekniker samt redskap för att stärka barnen i sitt egna skapande. Detta är även något ett par respondenter lyfter som en viktig aspekt.

6.5 (Barns) utveckling och lärande

Barns möjlighet till utveckling och lärande påverkas av kvalitén i nivåerna grund, förutsättningar, pedagogers kunskap samt pedagogers medvetna val. Ett lärande sker alltid i en kontext och kontexten kommer alltid påverka lärandet. Vygotskij uttryckte att ett lärande sker i ett samspel mellan sociala interaktioner, medierade redskap, kreativitet samt situerat lärande. Till situerat lärande räknas rum, kulturella kontexter samt specifik situation (Strandberg, 2006). Ett barns lärande och utveckling påverkas av de förutsättningar som råder och det är denna grund som skapar förutsättningarna för barns proximala utvecklingszon. Vilket även går i linje med Sheridans m.fl. (2001, 2009) tanke kring att barns förutsättning för utveckling och lärande i förskolan påverkas av förskolans pedagogiska kvalitet samt förskolans miljö där olika kvalitetsaspekter samspelar med varandra. Ett barns möjlighet till bildskapande påverkas enligt Änggård (2005) av rummet, materialtillgång, den pedagogiska verksamheten samt pedagogers inställning. Bostedt (2022) skriver att ett barns lärande i förskolan sker i samspel med övriga barn, pedagoger samt miljön.

6.6 Slutsatser

Resultatet visar att stödet till pedagoger samt resurser kan ha inverkan på arbetet i förskolans ateljé. Även pedagogtättheten kan ha en påverkan på barnens tid till skapande verksamhet.

Resultatet visar att pedagogens kunskap inom ämnet är betydelsefull. Respondenterna uttrycker att det är viktigt att som pedagog ständigt ha en medveten tanke om både sin roll, materialval och ateljéns utformning. Pedagogens förhållningssätt har enligt respondenterna betydelse för barns skapande. Resultatet visar också betydelsen av att skapa en trygg och tillåtande känsla i grupp och rum.

I resultatet framkommer att ett varierat materialutbud som är förändligt är att föredra. Respondenterna ansåg även att det var viktigt att materialet var tillgängligt för barnen. Resultatet tyder på att ateljéns placering, utformning samt storlek verkar ha betydelse för dess möjligheter och användning.

6.7 Metoddiskussion

Jag har medvetet valt att ha olika typer av förskolor med fokus på socioekonomiska områden, byggnadsår samt pedagogisk inriktning till intervjuerna för att inte riskera att fastna i ett för

snävt perspektiv. Genom att ha olika typer av förskolor och områden öppnar jag för en bredare bild av ämnet. Med olika typer av förskolor ökar sannolikheten för att studiens resultat även skulle vara igenkännbart av andra verksamma pedagoger i förskolan; dock bygger hela studien på respondenternas egna erfarenheter och upplevelser vilket i sin tur skiljer sig åt och alltid är personliga.

Alla pedagoger jag intervjuade hade ett intresse i förskolans ateljé samt kände en trygghet att bedriva verksamhet där. Svaren hade troligen blivit annorlunda om personerna inte kände denna trygghet i förskolans ateljé vilket kunde berikat studien med en annan vinkel. Att alla respondenter hade en liknande syn har även gett en samsyn i resultatet. Att få bredd kring respondenternas intresse och trygghet i förskolans ateljé är något jag inser är svårt. I kontakt med rektorer och förskoleavdelningar blev jag alltid kopplad till personen med störst intresse eller erfarenhet inom området. Att få tag på pedagoger som bedriver verksamhet i förskolans ateljé som inte har ett större intresse verkar svårt om denna inte kan handplockas utifrån personkännedom. Alternativt om man slumpmässigt hade tillfrågat pedagoger, risken hade dock varit att de som inte hade ett intresse hade tackat nej till att delta i studien.

Alla respondenter fick innan intervju veta vad intervjun skulle handla om men de fick däremot inte ta del av några intervjufrågor för att inte påverka deras svar. Eventuellt hade vissa svar kunnat bli mer utförliga om de fått ta del av frågorna innan. Jag kan inte garantera att jag omedvetet genom mina följdfrågor råkat påverkat intervjun genom att vinklat följdfrågorna åt ett visst håll vilket skulle kunna ha påverkat resultatet. Val av metod påverkar analysarbetet samt hur resultatet presenteras varav en annan analysmetod hade påverkat resultat samt hur det uppfattades. Att genomföra intervjuerna tog mer tid än beräknat och efter sju intervjuer gick jag igenom materialet och såg att det uppnått en mättnad då svaren påminde om varandra (Bryman, 2018).

Fördelen med en kvalitativ studie var att jag fick ta del av respondenternas synpunkter. Nackdelen är att det var få deltagaren i studien vilket gör att det inte går att generalisera resultatet. För att generalisera resultatet hade troligen en enkätstudie varit mer lämplig, men då hade möjlighet till följdfrågor samt lika utförliga svar försvunnit. En annan metod hade kunnat varit fokusgrupper, men då hade jag eventuellt inte fått ta del av lika många tankar då vissa kanske inte hade vågat uttrycka sig lika fritt. Å andra sidan kanske nya infallsvinklar hade öppnats. En annan intressant metod hade varit att genomföra gåturer i kombination med intervju där pedagogerna får visa runt i ateljémiljön med en kompletterande intervju.

Mina respondenter var generellt väldigt samstämda vilket skulle kunna bero på mina intervjufrågor, alternativt att alla hade ett intresse för förskolans ateljé. Mitt resultat är även väldigt samstämt med tidigare forskning även om de större studierna bygger på observationsstudier. Därav kan man se att min studie stödjer tidigare resultat inom ämnet. Min studie gav därav få nya infallsvinklar inom ämnet trots olika tillvägagångssätt.

6.8 Studiens relevans för förskollärare

Som pedagog blir arbetet påverkat av kvalitén i verksamheten vilket i sin tur har inverkan på pedagogens arbete i ateljén samt barnens möjligheter till kreativ utveckling. Studien belyser vikten av att som pedagog ständigt ha en medveten tanke kring sin egna roll, ateljéns utformning och valet av material. Genom att ständigt ha en medveten tanke möjliggör pedagogen för en mer meningsfull verksamhet. Pedagoger behöver ge tid till barns kreativa arbete och använda delar av sin planeringstid till ateljén för att möjliggöra en ständig medveten tanke kring ateljén.

6.9 Vidare forskning

Som vidare forskning vore det intressant att undersöka betydelsen av rummets placering. Ytterligare något att forska kring är huruvida skapande verksamhet har fått mindre tid genom åren, samt ta reda på vad som eventuellt bidragit till denna minskning och hur det påverkar barnens kreativa utveckling. Denna studie bygger på få respondenter vilket gör att resultatet inte går att generalisera. Även om mitt forskningsresultat stämde väl överens med tidigare forskning anser jag att det är ett område som skulle kunna forskas vidare kring.

7. Referenser

- Bendroth Karlsson, M. (1996). *Bildprojekt i förskola och skola: Estetisk verksamhet och pedagogiska dilemman* [Doktorsavhandling]. Linköpings universitet.
- Bengtsson, J. (2011). Educational significations in school buildings. I J. Bengtsson (Red.), *Educational dimensions of school buildings* (ss. 11–34). Peter Lang.
- Bostedt, G. (2022). Skogen som lärmiljö. I C. Johansson, H.-E. Nilsson, P. Öhman, B.-G. Jonsson, B. Engberg, O. Englund, P. Simonsson, & I. Axbrink (Red.), *Skogens värden: Forskares reflektioner* (ss. 68–69). Mittuniversitetet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:miun:diva-45209>
- Braxell, S. (2010). *Skapande barn: Att arbeta med bild i förskolan*. Lärarförbundet.
- Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber
- Cutcher, A., & Boyd, W. (2018). Preschool children, painting and palimpsest: Collaboration as pedagogy, practice and learning. *International Journal of Art & Design Education*, 37(1), 53–64. <https://doi.org/10.1111/jade.12113>
- Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger: Möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö* [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:miun:diva-26774>
- Granbom, I. (2011). *"Vi har nästan blivit för bra": Lärares sociala representationer av förskolan som pedagogisk praktik* [Doktorsavhandling, Högskolan i Jönköping]. DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-16103>
- Hallonsten, A.-K. (2022, 22 februari). Hjärnforskare: Därför är skapandet nödvändigt i skolan. *Ämnesläraren*. <https://vilarare.se/praktisk-estetiska-amnen/forskning/hjarnforskare--darfor-ar-skapandet--nodvandigt/>
- Hoff, E. (2014). Gnistor för att elden ska ta fart: Att stimulera barns kreativa förmåga. I E. Brodin, I. Carlsson, E. Hoff, & F. Rasulzada (Red.), *Kreativitet: Teori och praktik ur psykologiska perspektiv* (ss. 308–331). Liber.
- Lindh, Y. (2022). *Förskoleateljén som plats och som arena för estetiska lärprocesser*. [Doktorsavhandling, Åbo Akademi]. DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-38147>
- Magnusson, L. O. (2021a). Digital technology and the subjects of literacy and mathematics in the preschool atelier. *Contemporary Issues in Early Childhood*. Förhandspublicerad online. <https://doi.org/10.1177/1463949120983485>
- Magnusson, L. O. (2021b). 'Wow, this is like dreaming!' Different ways of working with visual arts and the work of artists in the preschool atelier. *International Art in Early Childhood Research Journal*, (1), Artikel 2. https://www.artinearlychildhood.org/content/uploads/2022/03/ARTEC2021_ResearchJournal1_Article2_Magnusson.pdf
- Odegard, N. (2021). *Aesthetic Exploration with recycled materials: Concepts, ideas and phenomena that matter* [Doktorsavhandling, Storbyuniversitetet]. ODA. <https://hdl.handle.net/10642/10062>
- Pramling Samuelsson, I., Williams, P., & Sheridan, S. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Nordisk Barnhageforskning*, 9(7), 1–14. <https://doi.org/10.7577/nbf.1012>

- Sheridan, S. (2001). *Pedagogical quality in preschool: An issue of perspectives* [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. GUPEA. <https://hdl.handle.net/2077/10307>
- Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I., & Johansson, E. (Red.) (2009). *Barns tidiga lärande: En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*. Göteborgs universitet.
- Sheridan, S., Williams, P., & Pramling Samuelsson, I. (2014). Group size and organisational conditions for children's learning in preschool: A teacher perspective. *Educational Research*, 56(4), 379–397. <https://doi.org/10.1080/00131881.2014.965562>
- SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. <https://skolverket.se/getFile?file=4001>
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken: Bland plugghästar och fuskklappar*. Norstedts.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv* (2 uppl.). Norstedts.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf?fbclid=IwAR35CWZ5zM7w2UH8fsG0IFsemx8FCOAumbE0yQBletpGxqxIXCA05acXbso
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Vygotskij, L. S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Daidalos.
- Wallin, E. (2023). *Förskolans lärmiljöer: Att främja kreativitet, lek och lärande*. Gothia kompetens.
- Änggård, E. (2005). *Bildskapande: En del av förskolebarns kamratkulturer* [Doktorsavhandling, Linköpings universitet]. DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-4882>

8. Bilagor

Bilaga A Intervjuguide

Inledande frågor

1. Vad har du för utbildning? Hur länge har du jobbat som... Hur länge har du jobbat på...
2. Har er förskola någon special inriktning/profil/arbetsätt?
 - På vilket sätt påverkar det arbetet med bild och form?
3. Lite kort kan du beskriva hur ni jobbar med bild- och formskapande i er verksamhet?

Tid

4. Anser du att det finns tid och utrymme i verksamheten för bild och form i den omfattningen du skulle önska? Om inte vad är det som begränsar er?

Ateljén

5. Lite kort kan du beskriva hur ert ateljérum/miljö ser ut?
 - Tycker du att er ateljé fungerar bra som ateljé?
 - Vad gör att ateljén fungerar bra, vad fungerar mindre bra, kan du ge exempel?
 - Händer det att ni skapar utanför ateljén någon gång? Hur påverkar det barnens skapande?
6. Vad påverkar er utformning av ateljén?
 - Händer det att ateljémiljön ändras? Vad skapar en förändring, kan du ge exempel?
7. Vad tror du rummet har för betydelse för barns kreativa utveckling?
 - På vilket sätt tycker du att er ateljé inspirerar barnen till att utveckla sin kreativitet?
8. På vilket sätt har barnen tillgång till ateljén?

Material

9. Hur har ni tänkt/ vad tycker du är viktigt att tänka på gällande material och verktyg/redskapsval till ateljén?
 - Finns det något som påverkar ert val av material och verktyg/redskap?
 - Har ni tillgång till de material och verktyg/redskap ni skulle önska eller finns det material och verktyg/redskap ni känner att ni saknar, vad gör att ni saknar dem?
 - På vilket sätt tror du att ert val och utbudet av material och verktyg/redskap påverkar barnens kreativa utveckling?
10. På vilket sätt är barnen med och påverkar valet av material?
 - Vad tror du påverkar om ett material blir populärt för barnen att skapa med eller inte?
 - Vad tycker du kännetecknar ett bra skaparmaterial?
11. Hur tänker ni kring tillgänglighet gällande material och verktyg/redskap i er ateljé?

- Vad är det som påverkar om ett material, verktyg/redskap blir tillgängligt eller inte?
- Hur tror du tillgängligheten till material och verktyg/redskap påverkar barns kreativa utveckling?

Pedagogen

12. Hur handleder du barnen i deras kreativa skapande?
- På vilket sätt deltar du i barnens skapande, kan du ge exempel?
 - Hur ser du på din roll som pedagog i förskolans ateljé?
 - Vad tycker du är viktigt att tänka på som pedagog i förskolans ateljé?

Kunskap

13. På vilket sätt tror du kunskap inom bild och form påverkar pedagogens arbete i ateljén?
- Känner du att du har den kunskap som krävs för att bedriva den ateljéverksamhet du själv skulle vilja?
 - a. Nej- om inte vad känner du att du saknar kunskap om?
 - b. Ja- på vilket sätt känner du att din kunskap hjälper dig i ditt arbete?
 - Tyckte du att du fick lära dig vad du behövde inom bild och form i din utbildning?
 - Har du fått möjlighet till fortbildning inom bild och form?
 - Hur ser ditt egna intresse för bild- och formskapande ut? Hur tror du det påverkar ditt arbete med bild- och formskapande i förskolan?

Dröm/vision- vad anser du är viktigt

14. Vad tror du är viktiga faktorer för att en ateljé ska främja barns kreativa utveckling?
15. Om du skulle få möjlighet att göra din drömateljé till en förskola där målet är att främja kreativitet och skapande hur skulle den se ut och vara?

Avslutande frågor

16. Finns det något du skulle vilja förtydliga av det vi pratat om?
17. Finns det något du tycker är viktigt som berör förskolans ateljé med dess utformning, material och pedagogens roll du tycker jag missat att fråga om?
18. Får jag återkomma om jag kommer på ytterligare någon följdfråga som känns viktig att fråga om?
19. Om det uppstår oklarheter i analyserandet av materialet är det okej om jag återkommer då?
20. Önskar du få ta del av en sammanfattning av denna intervju för att kunna göra eventuella justeringar?

Bilaga B

Brev till tillfrågade intervjupersoner

Examensarbete om förskolans ateljé

Information till deltagare

Jag vill fråga dig om du vill delta i ett uppsatsarbete vid Karlstads universitet. I det här dokumentet får du information om studien och vad det innebär att delta.

Vad är det för studie och varför vill ni att jag ska delta?

Mitt namn är Linnéa Abrahamsson och jag studerar till förskollärare. Denna termin skriver jag mitt examensarbete och jag har valt att skriva om förskolans ateljé. Syftet med min studie är att få en ökad förståelse för hur pedagoger kan uppfatta faktorer som kan påverka barns kreativa utveckling i förskolans ateljé. Därav är jag intresserad av att intervjua pedagoger för att få ta del av deras uppfattning om förskolans ateljé varav du är en av dem som blivit tillfrågad.

Hur går studien till?

Intervjun kommer att genomföras på din arbetsplats eller via Zoom. Intervjun beräknas ta ca 45–60 minuter. Intervjun kommer att spelas in för att sedan transkriberas, det vill säga skrivas ner i skriftlig form.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande i studien är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet.

Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför. Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta ansvariga för studien (se nedan).

Vad händer med mina uppgifter?

Att spela in intervjuer räknas som att samla in och registrera information om deltagarna.

Intervjuerna och det transkriberade materialet kommer därför att hanteras så att obehöriga ej kan ta del av det. Det insamlade materialet kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet är avslutat för att sedan förstöras. I studien kommer varken kommun, pedagogens namn eller

förskolans namn att nämnas eller något annat som direkt skulle kunna identifiera dig. Redovisningen av resultatet kommer att ske på både individ och gruppnivå där ingen individ kommer att kunna identifieras.

Den rättsliga grunden för behandlingen av dina personuppgifter är informerat samtycke. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak, vilket dock inte påverkar den behandling av personuppgifter som skett innan återkallandet.

Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig för behandlingen av dina personuppgifter. Enligt EU:s dataskyddsförordning (GDPR) har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Du kan också begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. Vill du ta del av uppgifterna ska du kontakta den ansvariga för studien (se nedan). Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas har du rätt att ge in klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten, <https://www.imy.se>, som är tillsynsmyndighet. Kontaktuppgifter till dataskyddsombudet på Karlstads universitet är e-post: dpo@kau.se, via telefon (växel): 054 700 10 00. För mer information om hur Karlstads universitet behandlar personuppgifter se <https://www.kau.se/gdpr>.

Ansvariga för studien

Huvudansvarig för studien är
Ann-Britt Enochsson
Professor i pedagogiskt arbete

Kontaktuppgifter:
Ann-Britt Enochsson
Mejl: (borttaget)
Telefonnummer: (borttaget)

Studien genomförs av:
Linnéa Abrahamsson
Mejl: (borttaget)
Telefonnummer: (borttaget)

Bilaga C

Samtycke till att delta i studien om förskolans ateljé

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i studien om förskolans ateljé
- Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i informationsbrevet till deltagarna.

<i>Underskrift</i>
<i>Namnförtydligande</i>
<i>Plats och datum</i>

Bilaga D

Samanställning av kvalitetsaspekter i förskolans ateljé

Organisation

Positiva/främjande kvalitetsaspekter	Negativa/begränsande kvalitetsaspekter
Politiska beslut	Politiska beslut
Stöd från rektor och kollegor	Uteblivet stöd från rektor och kollegor
Resurser och stöd till inköp av material	Brist på resurser och stöd till inköp av material
Hög pedagogtäthet	Låg pedagogtäthet
Tillgång till tid	Brist på tid

Miljö

Positiva/främjande kvalitetsaspekter	Negativa/begränsande kvalitetsaspekter
En ateljé som främjar självständighet	En ateljé som kräver vuxennärvaro
Tillåtande fysisk ateljémiljö	Otillåtande fysisk miljö
Större ateljéutrymme	Litet ateljéutrymme
Ateljéns placering	Ateljéns placering
Att kunna stänga en dörr till ateljén	En öppen ateljé

Material och möbler

Positiva/främjande kvalitetsaspekter	Negativa/begränsande kvalitetsaspekter
Resurser och stöd till inköp av material	Brist på resurser och stöd till inköp av material
Pedagoger som gör medvetna val kring materialval samt ateljémiljön	Pedagoger som agerar utan bakomliggande reflektion
Varierat och förändligt materialutbud	Snävt och oförändligt materialutbud
Tillgängligt material	Otillgängligt material
Att lära ut om materialets alla egenskaper	Att inte lära ut om materialets alla egenskaper

Förhållningssätt

Positiva/främjande kvalitetsaspekter	Negativa/begränsande kvalitetsaspekter
Pedagoger med kunskap inom bild- och formskapande	Pedagoger utan större kunskap inom bild- och formskapande
Pedagoger som gör medvetna val kring sin roll	Pedagoger som agerar utan bakomliggande reflektion
Att pedagogen visar respekt mot barn samt deras skapande	Respektlöshet
Positiva och entusiastiska pedagoger	Negativa pedagoger
Tillåtande pedagoger	Otillåtande pedagog
Trygg och tillåtande grupp och miljö	Otrygg och otillåtande grupp och miljö
Att lära ut om materialets alla egenskaper	Att inte lära ut om materialets alla egenskaper
Pedagoger som fokuserar på processen	Pedagoger som fokuserar på resultatet